İŞLETME ARAŞTIRMALARI DERGİSİ
JOURNAL OF BUSINESS RESEARCH-TURK
2019, 11(3), 1840-1853
https://doi.org/10.20491/isarder.2019.709

Yatırımcıların Duygusal Zekâ Alt Boyutlarından Stres Yönetimlerinin ve Genel Ruh Hallerinin Aldıkları Yatırım Kararları Üzerine Etkisi[1]

(The Effect of Emotional Intelligence Sub-Dimensions Some of which are Stress Management and General Mood of Market Investors on The Investment Decisions They Take)

Seda AĞGÜL [a], **Bener GÜNGÖR** [b]
[a]Kafkas Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Kars, Türkiye. seda.25naktiyok@hotmail.com
[b]Atatürk Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Erzurum, Türkiye. bgungor@atauni.edu.tr

MAKALE BİLGİSİ

Anahtar Kelimeler:
Duygusal Zekâ
Yatırım Kararları
Davranışsal Finans

Gönderilme Tarihi 28 Şubat 2019
Revizyon Tarihi 30 Ağustos 2019
Kabul Tarihi 5 Eylül 2019

Makale Kategorisi:
Araştırma Makalesi

ÖZET

Amaç – Bu makalenin amacı, bireysel yatırımcıların belirli finansal araçlara yatırım yaparken, verdikleri yatırım kararlarının, sahip oldukları duygusal zekâ alt boyutlarından stres yönetimi ve genel ruh halleri ile ilişkisinin olup olmadığını incelemektir.

Yöntem – Belirlenen örneklemden veri elde etmek üzere, Bar-On'un Duygusal Zekâ Ölçeği ve Kaya'nın yatırım kararları ölçeği kullanılmıştır. Bu araştırmadan elde edilen veriler, SPSS programı kullanılarak analiz edilmiştir. Çalışmada, duygusal zekâ, boyutları ve modelleri ile yatırım kararlarına ilişkin konulara değinilmiş, uygulama bölümünde ise yatırımcıların stres yönetim düzeyleri ile genel ruh hallerinin, finansal araçlara yatırım kararları üzerindeki etkisi araştırılmıştır.

Bulgular – Borsa İstanbul'da yatırım yapan bireysel yatırımcıların yatırım kararlarını alırken duygusal zekâlarından etkilendikleri belirlenmiştir. Bu bağlamda, yatırımcı özellikleriyle, duygusal zekânın alt boyutları olan stres yönetimi ve genel ruh hali arasında anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir.

Tartışma – Çalışmada, duygusal zekanın yatırımcılar üzerinde tahmin edilenden daha fazla etkisinin olduğu ortaya konulmuştur. Literatürde, hakkında yeteri kadar çalışma olmayan davranışsal finansın önemi vurgulanmaya çalışılmış, ilgili yazına katkı sağlaması amaçlanmıştır. Bu araştırma, daha güncelleştirilerek ve daha farklı grup yatırımcıları veya şirketler üzerine yapılarak ilgili yazına katkı sağlanabilir.

ARTICLE INFO

Keywords:
Emotional Intelligence
Investment Decisions
Behavioral Finance

Received 12 February2019
Revised 30 Auğust 2019
Accepted 5 September 2019

Article Classification:
Research Article

ABSTRACT

Purpose – The aim of this article is to search whether there is a relation between the investment decisions which individual investors take in the course of investing in particular financial instruments and their emotional intelligence sub-dimensions some of which are stress management and general mood or not.

Design/methodology/approach – In order to acquire data from the determined sample, Bar-On's emotional intelligence scale and Kaya's investment decision scale were used. The data acquired from this research was analyzed via SPSS. In this study, dimensions and models of emotional intelligence and also the subjects related to investment decisions were handled. In practice, the effect of investors' stress management levels and general mood on investment decisions in financial instruments was searched.

Findings – It has been determined that individual investors who are investing in Borsa Istanbul are affected by their emotional intelligence while making their investment decisions. According to these results, significant differences were found between investor characteristics and stress management and general mood, which is the lower dimension of emotional intelligence.

Discussion – In this study, it was shown that emotional intelligence has more effect on investors than expected. In the literature part, the importance of behavioral finance which is not enough studies is emphasized and it is aimed to contribute to the related literature. This research can be updated on different group investors or companies and contribute to the relevant literature.

[1] Bu makale Seda NAKTİYOK'un (Seda AĞGÜL) "Yatırımcıların Duygusal Zekâ Düzeylerinin Aldıkları Yatırım Kararları Üzerindeki Etkisi: Borsa İstanbul'da İşlem Yapan Bireysel Yatırımcılar Üzerinde Bir Araştırma" adlı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

Önerilen Atıf/Suggested Citation:
Ağgül, S., Güngör, B. (2019). Yatırımcıların Duygusal Zekâ Alt Boyutlarından Stres Yönetimlerinin Ve Genel Ruh Hallerinin Aldıkları Yatırım Kararları Üzerine Etkisi, *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 11 (3), 1840-1853.

1. GİRİŞ

Geleneksel finans teorilerine göre, yatırımcılar yatırım kararlarını verirken büyük oranda akılcı davranmakta ve seçimlerini bu doğrultuda gerçekleştirmektedirler. Bu teorilere göre yatırımcılar, tercihlerini duygusal eğilimlere maruz kalmadan ve risk unsurunu önemli ölçüde göz ardı ederek yapmaktadırlar. Fakat bireylerin her zaman akılcı davranmadıkları ve yatırım kararı verme aşamasında psikolojilerinden de etkilendikleri, yapılan birçok bilimsel çalışma ile kanıtlanmıştır. Bu etkilenmenin temel sebebi, bireylerin duyguları ve onları etkisi altına alan önyargılarıdır.

Davranışsal Finans, yatırımcıların yatırım kararlarını alma aşamasında, onların psikoloji ve önyargılarından nasıl ve ne derece etkilendiğini araştırmaktadır. Bu bağlamda, finans alanında önem teşkil etmektedir. Fakat literatürde bireylerin yatırım kararı alma sürecinde, yalnızca bilgi ve tecrübelerinden ya da bilişsel zekâlarından değil, duygusal zekâlarından da etkilendiklerini gösteren az sayıda çalışma bulunmaktadır. Davranışsal finansa göre, bireysel yatırımcılar yatırım kararlarını alırken çeşitli psikolojik faktörlerden de etkilenmektedirler. Yani yatırım kararı alma sürecine bireylerin sahip oldukları duygusal zekâları da tesir etmektedir.

Geleneksel Finans Teorilerine göre, yatırımcılar yatırım kararlarını verirken tamamen rasyonel davranmakta, bilgilerine göre bir yol çizmektedir. Fakat davranışsal finans, bunun aksini söylemekte ve yatırımcıların yatırım kararlarını alırken duygularını göz ardı etmediğinin, duygularından da esinlendiğinin ispatını ortaya koymaktadır. Yapılan çalışmalarda, yatırımcıların verdikleri yatırım kararları ile genel ruh halleri ve stres yönetim düzeyleri arasında anlamlı farklılıkların olduğu gözlemlenmektedir. Araştırmanın da önemi, bu farklılıkların olup olmadığını, varsa ne yönde olduğunu gösterme ve Davranışsal Finans'a bir nebze olsun katkıda bulunma anlamında ortaya çıkmaktadır.

Bu araştırmanın amacı ise, Borsa İstanbul (BIST)'da yatırım yapan bireysel yatırımcıların, yatırım tercihlerini tespit etmek ve yapılan bu tercihler üzerinde, sahip oldukları stres yönetim düzeyleri ve genel ruh hallerinin etkisini belirlemektir.

"Yatırımcıların yatırım kararlarına göre genel ruh halleri ve stres yönetim düzeyleri arasında anlamlı farklılık var mıdır?" sorusuna cevap aranmaktadır. Bu amaçla katılımcıların yatırım kararları hakkında bilgi edinmek ve genel ruh halleri ile stres yönetim düzeylerini belirlemek için iki ayrı anket uygulanmıştır.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Yatırım Kavramı

Genel olarak yatırım kavramı, bireysel veya kurumsal olarak göze alınan riskle paralel olarak kazanç sağlamak için, kıymet satın alma ve üretme anlamına gelir (Amling, 1989: 7). Reel yatırımlar ve finansal yatırımlar olarak gruplandırılabilen yatırım kavramı; bugün elde edilen bir değerin, gelecekte bir zamanda daha fazla elde edilmesi amacı ile şimdiden feda edilmesi olarak da tanımlanabilir. Reel yatırımlar, arsa ve gayrimenkul gibi somut, fiziksel mallara yapılan yatırımlar iken, finansal yatırımlar gelecekte alacak veya ortaklık hakkı verip fiziksel olmayan menkul kıymetler olarak ifade edilebilir (Karan, 2001: 687). Yatırım, girişimin toplumsal gayelerini gerçekleştirmek üzere uzun süreli maddi varlıkların kazanımı için kullanılan materyal ve imkânların toplam maliyeti olarak da ifade edilebilir (Tatar, 1985: 5).

2.1.1. Bireysel Yatırımcıların Yatırım Kararlarını Etkileyen Faktörler

2.1.1.1. Yatırımcının Demografik Yapısı

Yatırımcıların demografik özellikleri, yatırım kararları alması üzerinde oldukça etkilidir. Özellikle yaş faktörü, bu konudaki en önemli faktörlerden biridir. Bireylerin yaşlarına bakılarak risk ve getiri seçimlerini belirleyebilmek mümkündür (Barak, 2008: 31-32). Yaşla birlikte sağlık durumu da, yatırım kararlarına etki eden bir diğer faktördür. Yaşlı yatırımcılar genç ve sağlıklı yatırımcılara oranla –uzun bir zamana sahip olmadıklarını düşündüklerinden- daha kısa vadeli yatırımlar yaparlar ve riskle mücadele etme güçleri zayıf olduğundan, genç yatırımcılara göre daha az risk alırlar (Usul, Bekçi ve Eroğlu, 2002: 136-137).

Bilgi ve cinsiyet faktörleri de, yatırımcılar karar verirken onları etkisi altına alan faktörlerdendir. Yapılan çalışmalar, eğitim düzeyi yüksek olan yatırımcıların ve kadınların, daha yüksek risk algısına sahip olduklarını ortaya koymuştur (Gümüş, Koç ve Agalarova, 2013: 81).

2.1.1.2. Yatırımcının Psikografik Yapısı

Psikolojik yapıyı ortaya çıkaran psikografiler aracılığıyla, bireyler kişilik ve ihtiyaçlarına göre kategorize edilebilirler. Bu konuyla ilgili çeşitli bilimsel çalışmalara göre, yatırımcılar aktif ve pasif olmak üzere iki gruba ayrılmaktadırlar. Yeterli bilgiye sahip oldukları zaman büyük yatırımlar yapmayı göze alabilen aktif yatırımcıların kendilerine olan güveni, pasif yatırımcılara göre yüksektir ve risk toleransları emniyet ihtiyaçlarının üzerindedir. Kendi bildiklerini uygulamakta ısrarlıdırlar ve bu yüzden yatırım kararı alma sürecinde yatırım danışmanlarıyla anlaşmakta güçlük çekerler. Tam tersi özelliklere sahip olan pasif yatırımcılar ise sermayesini riske etmeyen ve yatırım güvenliği, risk alma toleransının üzerinde olan yatırımcı tipi olup yatırım kararı alma sürecinde danışmanlarına güvenirler ve riski minimize etmenin yollarından biri olan portföy çeşitlendirmesi yoluna giderler (Barak, 2008: 32-33).

2.1.1.3. Sosyal Etkiler

Bireysel faktörler kadar sosyal faktörler de, yatırımcıların karar vermesi üzerinde etkilidir. Özellikle bireyin içinde yaşadığı kültürel ortam çok önemlidir. Kültür; bir toplumu temsil eden genel bir davranış biçimi, entelektüel ve sosyal mirastır. Bu değerler zinciri, bir yandan nesilden nesile aktarılırken, bir yandan da bireylerin bu kültürel yapıyı benimseyip ona ayak uydurmasından ötürü, davranış biçimleri de buna göre şekillenmektedir (Aksulu, 1993: 27-28).

Bireyin yaşadığı toplumun kültürel yapısı, onu büyük ölçüde etkileyecek ve dolayısıyla, bu durum yatırım kararlarına da etki edecektir. Mesela; faizin haram olarak görüldüğü bir toplumda çoğu yatırımcı, getirisi faizsiz olan yatırım araçlarına yatırım yapmayı tercih edecektir (Kaya, 2015: 58).

2.2. Duygusal Zekâ

Sosyal bir varlık olan insan, diğer insanlarla devamlı iletişim halindedir. Fakat iyi bir yaşam sürmek ve daha kaliteli bir ömür geçirmek adına, bu iletişimin mümkün olduğunca iyi olması gerekir. Dolayısıyla bu zorunluluk, karşıdakini anlama, insanlara onların duygularına göre tepkiler verebilme, empati kurma, kendinin farkında olma ve kendini yönetebilme, stresle başa çıkabilme gibi duygusal yeteneklere sahip olma ve benzeri zorunlulukları da beraberinde getirmektedir. İşte "duygusal zekâ" kavramı, tam da bu noktada devreye girmektedir.

Duygusal zekâ terimi, Amerikan Diyalekt Derneği'nce 1955 yılında kabul edilmiştir (Yılmaz, 2002: 14). Bu kavram, ilk olarak 1990'lı yılların başında New Hampshire Üniversitesi'nden John Mayer ve Yale Üniversitesi'nden Peter Salovey tarafından incelenip ortaya atılmış ve devamında Daniel Goleman'ın (1995) yaptığı araştırmalarla ilgi odağı haline gelmiştir (Günsel, Akgün, Keskin, 2010: 119). Mayer ve Salovey'e göre duygusal zekâ; "fizyolojik, bilişsel, motivasyona dayalı ve deneyimsel psikolojik sistemleri içinde bulunduran uyum sağlayıcı tepkilerdir". Bunun yanında, fizyolojik tepkiler gibi birçok alt sistemi koordine eden içsel olaylar olarak etki ederler (Çakar ve Arbak, 2004: 27). Duygusal zekâ kavramını literatüre kazandıran Salovey ve Mayer bir başka tanımda ise duygusal zekâ için, "duygusal zekâ sosyal zekânın bir formu olarak, bireyin kendine ve başkalarına ait duyguları izleyebilme, bunlar arasında ayrım yapabilme ve bu süreçlerden elde ettiği bilgiyi düşünce ve davranışlarında kullanabilme yeteneği" ifadelerini kullanmışlardır (Salovey ve Mayer, 1990: 189).

2.2.1. Duygusal Zekâ Modelleri

İlgili alan yazın incelendiğince genel olarak kabul gören duygusal zekâ modellerini 4 başlık altında toplayabiliriz. Bunlar;

- Bar-On'un Duygusal-Sosyal Zekâ Modeli,
- Mayer ve Salovey'in Duygusal Zekâ Modeli,
- Cooper ve Sawaf'ın Duygusal Zekâ Modeli,
- Goleman'ın Duygusal Zekâ Modeli'dir.

2.2.1.1. Reuven Bar-On'un Modeli

Reuven Bar-On'un, bireyler arasında ilişki kurup, kendisini ve karşısındaki kişileri anlama ve çevresinde oluşan olaylara karşı hızlı bir şekilde adapte olarak meydana gelen problemlerin üstesinden gelme ve çevresel taleplere karşı cevap vermede başarılı olma yeteneği olarak tanımladığı duygusal zekâ, beş ana boyutta açıklanmıştır (Shelly, 2004).

Bar-On'un duygusal zekâ modelini daha iyi anlamak için, geliştirilen bu beş boyutu açıklamak konunun bütünlüğü açısından yararlı olacaktır (Bar- On, 2001: 89).

1- *Kişisel Farkındalık:* Bu beceri türü, bireylerin kendilerini kontrol edip, kendilerini bilme yeteneğini ifade eder. Bu yeteneğin alt boyutları ise beş tanedir.

2- *Kişilerarası İlişkiler:* Bireylerin diğer bireyler ile ilişki kurma becerilerini, onları ne derece anladığını ve onlarla ne derece anlaşabildiğini vurgular.

3- *Şartlara ve Çevreye Uyum:* Bireylerin esnekliğini ve gerçekçiliğini gösterir. Bu yetenek bireylerin problem çözme yeteneği ile ilgilidir.

4- *Stres Yönetimi:* Bireylerde oluşan stresin olumsuz etkilerini düşürerek, yönetme yeteneğidir.

5- *Genel Ruh Hali:* Bireyin olaylar geliştiği sırada hangi olumlu duyguları içinde barındırma yeteneğidir.

2.2.1.2.Mayer ve Salovey'in Modeli

1990'lı yıllarda Mayer ve Salovey tarafından ortaya çıkarılmış bu modelin temelinde sosyal ve duygusal uyumun araştırılması yaklaşımı yatmaktadır. Mayer ve Salovey'in bu duygusal zekâ modelinin odak noktası öğrenme ve deneyimle gelişen duygusal beceriler olmuştur (Lopes v.d., 2003).

Mayer ve Salovey'in yetenek temelli duygusal zekâ modelindeki aşamalar; duyguları algılama ve değerlendirip ifade etme, duyguların anlaşılması ve muhakemesi, duygular ile düşüncelerin bütünleştirilmesi, duyguların yönetilmesi ve düzenlenmesi olarak sıralanabilir (Mayer ve Salovey, 1993: 435).

2.2.1.3.Cooper ve Sawaf'ın Modeli

Cooper ve Sawaf'ın 2000 yılında duygusal zekâ ile geliştirdikleri modelde duygusal zekâ şu şekilde tanımlanmıştır. " Bireyler tarafından ortaya çıkan duyguların gücünü ve bu duyguların hızlı bir şekilde algılanışını, enerji, bilgi ve insan ilişkilerinin bir kaynağı olarak anlama ve bunları etkin bir şekilde kullanma yeteneğidir" (Cooper ve Sawaf, 2000).

Araştırmacılar duygusal zekâ modelini geliştirirken bunu, dört temel boyut üzerine oturtmuşlardır (Tekin Acar, 2001: 29-30). Bunlar; duyguları öğrenmek, duygusal zindelik, duygusal derinlik, duygusal simyadır.

2.2.1.4.Goleman'ın Modeli

Goleman modelinde duygusal zekâyı, bireyin karşısındaki bireylerin en içsel duygularını, hislerini okuyabilme, kendi duygusal dürtülerini kontrol altına alıp dizginleyebilme ve ilişkileri iyi ve doğru bir şekilde yürütebilme olarak tanımlamaktadır (Yong, 2005: 5).

Goleman'ın modeli duygusal zekâyı kişisel yeterlik ve sosyal yeterlik olmak üzere iki temel yeterliğin bileşimi olarak belirlemiştir (Goleman, 2006: 27).

1- *Kişisel Yeterlilik:* Bu kavram bireylerin kendilerini nasıl yönettiğini belirler.

2- *Sosyal Yeterlilik*: Bireylerin sosyal ilişkilerle nasıl mücadele ettiğini, sosyal ilişkileri nasıl kurduğunu açıklar.

3. YÖNTEM

Araştırmada yüz yüze ve E-posta yolu ile olmak üzere, anket yöntemi kullanılmıştır. Bu bağlamda, Bar-On tarafından geliştirilen ve yatırımcıların duygusal zekâ boyutlarından genel ruh halleri ve stres yönetim düzeylerini ölçen 24 soruluk bir anket uygulanmıştır. Anket, Murad Yüksel'in 2006 yılındaki yüksek lisans tezinden alınmıştır. Amacı, bireysel yatırımcıların yatırım kararları hakkında fikir edinmek olan 26 soruluk ikinci anket ise, Kaya'dan uyarlanmıştır.

Araştırmanın evrenini, Erzurum, Kars, Ağrı, Bayburt, Erzincan ve Van illerindeki yatırımcılar oluşturmaktadır. Anketlerin uygulandığı bu illerdeki yatırımcıların sayısına net olarak ulaşılamamış bu yüzden sonsuz evreni temsil eden 384 rakamı baz alınarak anketler 400 kişiye ulaştırılmıştır. 293 yatırımcı anketi değerlendirmeye almıştır. Eksik doldurulan ve duygusal zekâ anketinin son sorusuna "Kesinlikle katılıyorum" yanıtı dışında yanıt veren katılımcıların anketleri de elimine edilerek, araştırmanın sonucunda toplam 244 anket değerlendirmeye alınmıştır.

Araştırmada toplanan verileri analiz etmek için, SPSS Statistics Version 20 istatistik programı kullanılmıştır. Normallik varsayımları kontrol edilmiştir. Normallik varsayımları için, Kolmogorov-Smirnov, Shapiro-Wilk testinin sonuçlarından yararlanılmıştır. Bu sonuçlara göre, parametrik dağılımlarda Bağımsız T Testi ve

Anova Testi, nonparametrik dağılımlarda ise Kruskal Wallis-H Testi yapılmıştır. Gruplar arasındaki farklılığı tespit etmek için yapılan analizlerde, parametrik testler için Tukey-Post Hoc; nonparametrik testler için ise Mann-Whitney U testi kullanılmıştır. Bar-On ölçeğinin güvenirlik analizi için, her bir boyutun ve toplam anketin Cronbach Alpha katsayısına bakılmıştır.

4. BULGULAR

Bu bölümde, katılımcıların demografik özellikleri hakkında bilgi edinmek, genel ruh halleri ve stres yönetim düzeylerini ölçmek ve yatırım kararları hakkında bilgi edinmek amacıyla uygulanan 244 anketin frekans-yüzde verileri, genel ruh halleri ve stres yönetim düzeyleri ile yatırım kararları arasındaki anlamlı farklılıkları tespit etmek için yapılan uygun farklılık analizleri ve uygulama ile analizlerden elde edilen bulgular yer almaktadır.

Tablo 1. Bar-On Anketinin Güvenilirlik Katsayıları

Boyutlar	Stres Yönetimi	Genel Ruh Hali
Cronbach's Alpha	0,802	0,764

Tablo 1'e göre, Bar-On ölçeğinin stres yönetimi ve genel ruh hali boyutları tek tek ve ölçek genel olarak güvenilirlik analizi ile test edildiğinde; Stres Yönetimi boyutunun alfa katsayısı 0,802; Genel Ruh Hali boyutunun alfa katsayısı 0,764 olduğu sonucu çıkmıştır. Bu da tüm boyutların kabul edilebilir düzeyde olduğunu göstermektedir.

Alfa güvenirlik katsayıları, ölçeğin iç tutarlılığının geçerli olup olmadığının, geçerliyse ne kadar güvenilir olduğunun göstergesidir. Alfa katsayısının değerlendirilmesinde Özdamar'ın, alfa katsayısı "(.00-.40) aralığında ise ölçek güvenilir değildir", "(.40-.60) aralığında ise ölçek düşük güvenilirliktedir", "(.60-.80) aralığında ise ölçek oldukça güvenilirdir", "(.80-1) aralığında ise ölçek yüksek derecede güvenilirdir" kriterleri esas alınmıştır.

Tablo 2. Katılımcıların Finansal Araçlara Yatırım Kararı Vermeden Önceki Düşünme Süreleri Dağılımı

Finansal araçlara yatırım kararı vermeden önce yaklaşık olarak ne kadar düşünürsünüz?	F	%
0-10 saat	46	18,9
1 gün	40	16,4
1 hafta	75	30,7
1 ay	36	14,8
1 aydan fazla	47	19,3

Tablo 2 incelendiğinde; "Finansal araçlara yatırım kararı vermeden önce yaklaşık olarak ne kadar düşünürsünüz?" sorusuna verdikleri yanıtlar incelendiğinde; 0-10 saat yanıtını veren kişilerin %18,9 (n=46); 1 gün yanıtını veren kişilerin %16,4 (n=40); 1 hafta yanıtını veren kişilerin %30,7 (n=75); 1 ay yanıtını veren kişilerin %14,8 (n=36); 1 aydan fazla yanıtını veren kişilerin %19,3 (n=47) olduğu görülmektedir.

Tablo 3. Katılımcıların Verdikleri Yatırım Karalarında Kendilerini Başarılı Bulma Dereceleri Dağılımı

Şimdiye kadar verdiğiniz yatırım kararlarında kendinizi ne derece başarılı buluyorsunuz?	F	%
Çok başarılıyım	16	6,6
Başarılı sayılırım	75	30,7
Bazen başarılı bazen başarısızım	72	29,5
Başarısız sayılırım	26	10,7
Çok başarısızım	55	22,5

Tablo 3'e bakıldığında araştırmaya katılan kişilere yöneltilen "Şimdiye kadar verdiğiniz yatırım kararlarında kendinizi ne derece başarılı buluyorsunuz?" sorusuna verdikleri yanıtlar incelendiğinde; Kendini başarılı sayan kişilerin %37,7 (n=91); Kendini bazen başarılı bazen başarısız bulan kişilerin %29,5 (n=72); Kendini başarısız bulan kişilerin ise %33,2 (n=81) olduğu belirlenmiştir.

Tablo 4. Katılımcıların BIST'te İşlem Yapma Süreleri Dağılımı

Borsa İstanbul'da ne kadar süredir işlem yapıyorsunuz?	F	%
1 yıl ve altı	63	25,8
1-3 yıl	42	17,2
4-6 yıl	31	12,7
7-9 yıl	25	10,2
10 yıl ve üstü	83	34,0

Tablo 4 incelendiğinde; 1 yıl ve daha az süredir işlem yapanlar %25,8 (n=63); 1-3 yıl arasında bir süredir işlem yapanlar %17,2 (n=42); 4-6 yıl arasında bir süredir işlem yapanlar %12,7 (n=31); 7-9 yıl arasında bir süredir işlem yapanlar %10,2 (n=25); 10 yıl ve daha fazla süredir işlem yapanlar ise %34,0'dır (n=83).

Tablo 5. Katılımcıların Borsayı Takip Etme Sıklığı Dağılımı

Borsayı ne sıklıkla takip ediyorsunuz?	F	%
Sürekli	28	11,5
Seansta Bir	5	2,0
Günlük	28	11,5
Haftalık	14	5,7
Aylık	37	15,2
Belirli bir sıklığı yok	132	54,1

Tablo 5'e göre borsayı sürekli takip eden katılımcıların oranı %11,5 (n=28); Borsayı seansta bir takip eden kişilerin oranı %2,0 (n=5); Borsayı günlük olarak takip edenlerin oranı %11,5 (n=28); Borsayı haftalık olarak takip edenlerin oranı %5,7 (n=14); Borsayı aylık olarak takip edenlerin oranı %15,2 (n=37); Borsayı belirli bir sıklıkla takip etmeyenlerin oranı ise %54,1'dir (n=54,1).

Tablo 6. Katılımcıların Satın Aldıkları Menkul Kıymetleri Portföylerinde Tutma Süreleri Dağılımı

Satın aldığınız menkul kıymetleri ortalama ne kadar süre portföyünüzde tutarsınız?	F	%
Bir gün	5	2,0
Bir hafta	18	7,4
Bir ay	44	18,0
Bir yıl	28	11,5
Beklediğim getiriyi elde ettiğim zaman satarım	149	61,0

Tablo 6'ya göre satın aldığı menkul kıymeti portföyünde ortalama bir gün tutanların yüzdesi 2,0 (n=5); bir hafta tutanların yüzdesi 7,4 (n=18); bir ay tutanların yüzdesi 18,0 (n=44); bir yıl tutanların yüzdesi 11,5 (n=28); beklediği getiriyi elde ettiği zaman satanların yüzdesi ise 61,0'dır (n=149).

Tablo 7. Katılımcıların Menkul Kıymet Alımına Fiyatların Yükselişinin Etkisi Dağılımı

Fiyatlar yükselmeye başladığında alım yapar mısınız?	F	%
Evet	112	45,9
Hayır	132	54,1

Tablo 7'ye göre, "Fiyatlar yükselmeye başladığında alım yapar mısınız?" sorusuna verdikleri yanıtlar incelendiğinde; evet yanıtı verenlerin yüzdesi 45,9 (n=112), hayır yanıtı verenlerin yüzdesi ise 54,1'dir (n=132).

Tablo 8. Katılımcıların Fiyatlar Yükselmekte İken Tavan Yapmasını Bekleme Dağılımı

Fiyatlar yükselmekte iken tavan yapmasını bekler misiniz?	F	%
Evet	101	41,4
Hayır	143	58,6

Tablo 8'e göre, araştırmaya katılan kişilere yöneltilen "Fiyatlar yükselmekte iken tavan yapmasını bekler misiniz?" sorusuna verdikleri yanıtlar incelendiğinde; evet yanıtı veren 101 kişinin yüzdesi 41,4 olup, hayır yanıtı veren 143 kişinin yüzdesi 58,6'dır.

Tablo 9. Katılımcıların Fiyatlar Düşmeye Başladığında Satış Yapma Dağılımı

Fiyatlar düşmeye başladığında satış yapar mısınız?	**F**	**%**
Evet	145	59,4
Hayır	99	40,6

Tablo 9'a göre "Fiyatlar düşmeye başladığında satış yapar mısınız?" sorusuna verilen yanıtlar incelendiğinde; evet yanıtı veren kişilerin toplam katılımcılar arasındaki oranı %59,4 (n=145) olup, hayır yanıtı veren kişilerin ise toplam katılımcılar arasındaki oranı 40,6'dır (n=99).

Tablo 10. Katılımcıların Fiyatlar Düşmekte İken Menkul Kıymeti En Düşük Seviyeye Kadar Portföylerinde Tutma Dağılımı

Fiyatlar düşmekte iken menkul kıymeti en düşük seviyeye kadar portföyünüzde tutar mısınız?	**F**	**%**
Evet	71	29,1
Hayır	173	70,9

Tablo 10.'a göre, araştırmaya katılan kişilere yöneltilen "Fiyatlar düşmekte iken menkul kıymeti en düşük seviyeye kadar portföyünüzde tutar mısınız?" sorusuna verdikleri yanıtlar incelendiğinde; evet yanıtı veren 71 kişinin yüzdesi 29,1 olup, hayır yanıtı veren 173 kişinin yüzdesi 70,9'dur.

Tablo 11. Katılımcıların Stop Loss Kullanma Dağılımı

Hisse senedinin değer kaybında, Stop Loss (fiyatlar belirli bir seviyeye düştüğünde hisseyi satmak) kullanır mısınız?	**F**	**%**
Evet	130	53,3
Hayır	114	46,7

Tablo 11'e göre, araştırmaya katılan kişilere yöneltilen "Hisse senedinin değer kaybında, Stop Loss kullanır mısınız?" sorusuna verdikleri yanıtlar incelendiğinde; evet yanıtı verenlerin (n=130) yüzdesi 53,3 olup, hayır yanıtı verenlerin (n=114) yüzdesi 46,7'dir.

Tablo 12. Katılımcıların Duygusal Zekâ Boyutlarından Stres Yönetimi ve Genel Ruh Hallerinin Finansal Araçlara Yatırım Kararı Vermeden Önceki Düşünme Süresi Değişkenine Göre Anlamlılığını Analiz Etmek İçin Yapılan Anova Testi Sonuçları

Boyut		**N**	$\overline{X}$	**Ss**	**Varyansın Kaynağı**	**Kareler Toplamı**	**sd**	**Kareler Ortalaması**	**F**	**p**
Stres Yönetimi	0-10 saat	46	55,2174	6,32425	Gruplar Arası	248,506	4	62,127	1,127	,344
	1 gün	40	55,5750	6,61346	Gruplar İçi	13174,510	239	55,123		
	1 hafta	75	53,3200	8,27592	Toplam	13423,016	243			
	1 ay	36	55,4722	5,91118	Anlamlı Farklılık: -					
	1 aydan fazla	47	53,5532	8,56892						
	Toplam	244	54,4098	7,43228						
Genel Ruh Hali	0-10 saat	46	45,0217	5,34785	Gruplar Arası	344,222	4	86,055	3,028 ,018	
	1 gün	40	44,9750	4,72032	Gruplar İçi	6793,299	239	28,424		
	1 hafta	75	43,1200	5,31688	Toplam	7137,520	243			
	1 ay	36	43,5000	6,34485	Anlamlı Farklılık: (0-10 saat-1 aydan fazla);(1 gün-1 aydan fazla)					
	1 aydan fazla	47	41,7660	4,97040						
	Toplam	244	43,5779	5,41964						

Tablo 12'ye göre stres yönetimi boyutu değerlendirmeye alındığında, finansal araçlara yatırım kararı vermeden önce 0-10 saat arası düşünen 46 kişinin ortalaması 55,2174; 1 gün düşünen 40 kişinin ortalaması 55,5750; 1 hafta düşünen 75 kişinin ortalaması 53,3200; 1 ay düşünen 36 kişinin ortalaması 55,4722 ve 1 aydan fazla düşünen 47 kişinin ortalaması 53,5532'dir. Sorulan değişken açısından stres yönetimi boyutunda anlamlı farklılığın olup olmadığı incelendiğinde ise; p=,344 olup p>.050 olduğundan anlamlı farklılığın olmadığı tespit edilmiştir [F(4,239)=1.127, p>.05].

Genel ruh hali boyutu değerlendirmeye alındığında, finansal araçlara yatırım kararı vermeden önce 0-10 saat arası düşünen 46 kişinin ortalaması 45,0217; 1 gün düşünen 40 kişinin ortalaması 44,9750; 1 hafta düşünen 75 kişinin ortalaması 43,1200; 1 ay düşünen 36 kişinin ortalaması 43,5000 ve 1 aydan fazla düşünen 47 kişinin ortalaması 41,7660'tır. Sorulan değişken açısından genel ruh hali boyutunda anlamlı farklılığın olup olmadığı incelendiğinde ise; p=,018 olup p<.050 olduğundan anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiştir [F(4,239)=3.028, p<.05]. Anlamlı farklılık incelendiğinde, 0-10 saat arası düşünenlerle 1 aydan fazla düşünenler arasında anlamlı farklılık ve farkın yönünün 0-10 saat arası düşünenlerin lehine olduğu; 1 gün düşünenlerle 1 aydan fazla düşünenler arasında anlamlı farklılık ve farkın yönünün 1 gün düşünenlerin lehine olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 13. Katılımcıların Duygusal Zekâ Boyutlarından Stres Yönetimi ve Genel Ruh Hallerinin "Şimdiye kadar verdiğiniz yatırım kararlarında kendinizi ne derece başarılı buluyorsunuz?" Sorusuna Verdikleri Yanıtlara Göre Anlamlılığını Analiz Etmek İçin Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

Boyut			N	Sıra ort	sd	X^2	p	Anlamlı Fark
Stres Yönetimi	1	Çok başarılıyım	16	144,06	4	25,738	,000	1-4;2-4 2-5;3-4 3-5;4-5
	2	Başarılı sayılırım	75	122,27				
	3	Bazen başarılı, bazen başarısızım	72	113,90				
	4	Başarısız sayılırım	26	71,52				
	5	Çok başarısızım	55	151,91				
Genel Ruh Hali	1	Çok başarılıyım	16	152,34	4	10,088	,039	1-4;4-5
	2	Başarılı sayılırım	75	119,04				
	3	Bazen başarılı, bazen başarısızım	72	120,67				
	4	Başarısız sayılırım	26	91,38				
	5	Çok başarısızım	55	135,65				
		Toplam	244					

Tablo 13'te stres yönetimi boyutu değerlendirmeye alındığında, soruya "Çok başarılıyım" yanıtını veren 16 katılımcıya ait puanların sıra ortalaması 144,06; "Başarılı sayılırım" yanıtını veren 75 katılımcıya ait puanların sıra ortalaması 122,27; "Bazen başarılı, bazen başarısızım" yanıtını veren 72 katılımcıya ait puanların sıra ortalaması 113,90; "Başarısız sayılırım" yanıtını veren 26 katılımcıya ait puanların sıra ortalaması 71,52; "Çok başarısızım" yanıtını veren 55 katılımcıya ait puanların sıra ortalaması 151,91'dir. Sorulan değişken açısından, stres yönetimi boyutunda anlamlı farklılığın olup olmadığı incelendiğinde ise; p=,000 olup p<.050 olduğundan anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiştir [X2(sd=4, n=244)=25,738, p<.05]. Değişkenler arasındaki farklılığa bakıldığında, "Çok başarılıyım" ile "Başarısız sayılırım" yanıtını verenler arasındaki anlamlı fark, "Çok başarılıyım" yanıtını verenler lehine; "Başarılı sayılırım" ile "Başarısız sayılırım" yanıtını verenler arasındaki fark, "Başarılı sayılırım" yanıtını verenler lehine; "Başarılı sayılırım" ile "Çok başarısızım" yanıtını verenler arasındaki fark, "Çok başarısızım" yanıtını verenler lehine; "Bazen başarılı, bazen başarısızım" ile "Başarısız sayılırım" yanıtını verenler arasındaki fark, "Bazen başarılı, bazen başarısızım" yanıtını verenler lehine; "Bazen başarılı, bazen başarısızım" ile "Çok başarısızım" yanıtını verenler arasındaki fark, "Çok başarısızım" yanıtını verenler lehine; "Başarısız sayılırım" ile "Çok başarısızım" yanıtını verenler arasındaki fark, "Çok başarısızım" yanıtını verenler lehinedir.

Genel ruh hali boyutu değerlendirmeye alındığında, soruya "Çok başarılıyım" yanıtını veren 16 katılımcıya ait puanların sıra ortalaması 152,34; "Başarılı sayılırım" yanıtını veren 75 katılımcıya ait puanların sıra ortalaması 119,04; "Bazen başarılı, bazen başarısızım" yanıtını veren 72 katılımcıya ait puanların sıra

ortalaması 120,67; "Başarısız sayılırım" yanıtını veren 26 katılımcıya ait puanların sıra ortalaması 91,38; "Çok başarısızım" yanıtını veren 55 katılımcıya ait puanların sıra ortalaması 135,65'tir. Sorulan değişken açısından, genel ruh hali boyutunda anlamlı farklılığın olup olmadığı incelendiğinde ise; p=,039 olup p<.050 olduğundan anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiştir [X2(sd=4, n=244)=10,088, p<.05]. Değişkenler arasındaki farklılığa bakıldığında, "Çok başarılıyım" ile "Başarısız sayılırım" yanıtını verenler arasındaki anlamlı fark, "Çok başarılıyım" yanıtını verenlerin lehine; "Başarısız sayılırım" ile "Çok başarısızım" yanıtını verenler arasındaki fark, "Çok başarısızım" yanıtını verenlerin lehinedir.

Tablo 14. Katılımcıların Duygusal Zekâ Boyutlarından Stres Yönetimi ve Genel Ruh Hallerinin Borsa İstanbul'da İşlem Yapma Süresi Değişkenine Göre Anlamlılığını Analiz Etmek İçin Yapılan Anova Testi Sonuçları

Boyut		N	$\overline{X}$	Ss	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Stres Yönetimi	1 yıl ve altı	63	52,7302	8,29148	Gruplar Arası	791,139	4	197,785	3,742	,006
	1-3 yıl	42	53,2857	7,04441	Gruplar İçi	12631,878	239	52,853		
	4-6 yıl	31	52,7419	5,58550	Toplam	13423,016	243			
	7-9 yıl	25	54,6800	9,30824	Anlamlı Farklılık: (1 yıl ve altı-10 yıl ve üstü)					
	10 yıl ve üstü	83	56,7952	6,36254						
	Toplam	244	54,4098	7,43228						
Genel Ruh Hali	1 yıl ve altı	63	41,8730	5,35360	Gruplar Arası	560,091	4	140,023	5,088	,001
	1-3 yıl	42	43,2143	5,40792	Gruplar İçi	6577,429	239	27,521		
	4-6 yıl	31	42,4194	5,12363	Toplam	7137,520	243			
	7-9 yıl	25	43,3200	5,82180	Anlamlı Farklılık: (1 yıl ve altı-10 yıl ve üstü);(4-6 yıl-10 yıl ve üstü)					
	10 yıl ve üstü	83	45,5663	4,93912						
	Toplam	244	43,5779	5,41964						

Tablo 14'e göre stres yönetimi boyutu değerlendirmeye alındığında, BIST'te 1 yıl ve daha kısa süredir işlem yapan 63 katılımcının ortalaması 52,7302; 1-3 yıl arasında bir süredir işlem yapan 42 katılımcının ortalaması 53,2857; 4-6 yıl arasında bir süredir işlem yapan 31 katılımcının ortalaması 52,7419; 7-9 yıl arasında bir süredir işlem yapan 25 katılımcının ortalaması 54,6800; 10 yıl ve daha uzun süredir işlem yapan 83 katılımcının ortalaması 56,7952'dir. BIST'te işlem yapma süresi değişkeni açısından, stres yönetimi boyutunda anlamlı farklılığın olup olmadığı incelendiğinde ise; p=,006 olup p<.050 olduğundan anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiştir [F(4,239)=3.742, p<.05]. BIST'te1 yıl ve daha kısa süredir işlem yapan katılımcılarla, 10 yıl ve daha uzun süredir işlem yapan katılımcılar arasındaki farkın yönü, 10 yıl ve daha uzun süredir işlem yapan katılımcıların lehinedir.

Genel ruh hali boyutu değerlendirmeye alındığında, BIST'te 1 yıl ve daha kısa süredir işlem yapan 63 katılımcının ortalaması 41,8730; 1-3 yıl arasında bir süredir işlem yapan 42 katılımcının ortalaması 43,2143; 4-6 yıl arasında bir süredir işlem yapan 31 katılımcının ortalaması 42,4194; 7-9 yıl arasında bir süredir işlem yapan 25 katılımcının ortalaması 43,3200; 10 yıl ve daha uzun süredir işlem yapan 83 katılımcının ortalaması 45,5663'tür. BIST'te işlem yapma süresi değişkeni açısından, genel ruh hali boyutunda anlamlı farklılığın olup olmadığı incelendiğinde ise; p=,001 olup p<.050 olduğundan anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiştir [F(4,239)=5.088, p<.05]. BIST'te1 yıl ve daha kısa süredir işlem yapan katılımcılarla, 10 yıl ve daha uzun süredir işlem yapan katılımcılar arasındaki farkın yönü, 10 yıl ve daha uzun süredir işlem yapan katılımcıların lehine; 4-6 yıl arasında bir süredir işlem yapan katılımcılarla 10 yıl ve daha uzun süredir işlem yapan katılımcılar arasındaki farkın yönü, 10 yıl ve daha uzun süredir işlem yapan katılımcıların lehinedir.

Tablo 15. Katılımcıların Duygusal Zekâ Boyutlarından Stres Yönetimi ve Genel Ruh Hallerinin Borsayı Takip Etme Sıklığına Göre Anlamlılığını Analiz Etmek İçin Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

Boyut			N	Sıra ort	sd	X^2	p	Anlamlı Fark
Stres Yönetimi	1	Sürekli	28	99,09	5	13,333	,020	1-5;3-5 4-5;5-6
	2	Seansta bir	5	97,70				
	3	Günlük	28	108,05				
	4	Haftalık	14	109,18				
	5	Aylık	37	155,09				
	6	Belirli bir sıklığı yok	132	123,75				
Genel Ruh Hali	1	Sürekli	28	96,64	5	9,968	,076	-
	2	Seansta bir	5	94,80				
	3	Günlük	28	108,63				
	4	Haftalık	14	112,11				
	5	Aylık	37	144,14				
	6	Belirli bir sıklığı yok	132	127,02				
		Toplam	244					

Tablo 15'te stres yönetimi boyutu değerlendirmeye alındığında, borsayı sürekli takip eden 28 katılımcıya ait puanların sıra ortalaması 99,09; seansta bir takip eden 5 katılımcıya ait puanların sıra ortalaması 97,70; günlük olarak takip eden 28 katılımcıya ait puanların sıra ortalaması 108,05; haftalık takip eden 14 katılımcıya ait puanların sıra ortalaması 109,18; aylık takip eden 37 katılımcıya ait puanların sıra ortalaması 155,09; belirli bir sıklıkla takip etmeyen 132 katılımcıya ait puanların sıra ortalaması 123,75'tir. Takip etme sıklığı değişkeni açısından, stres yönetimi boyutunda anlamlı farklılığın olup olmadığı incelendiğinde ise; p=,020 olup p<.050 olduğundan anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiştir [X2(sd=5, n=244)=13,333, p<.05]. Borsayı aylık takip eden katılımcılarla aralarında anlamlı farklılık bulunan; sürekli, günlük, haftalık takip eden ve belli bir takip etme sıklığı olmayan katılımcılar ele alındığında, bu farkın, borsayı aylık takip edenler lehine olduğu sonucuna varılmıştır.

Genel ruh hali boyutu değerlendirmeye alındığında, borsayı sürekli takip eden 28 katılımcıya ait puanların sıra ortalaması 96,64; seansta bir takip eden 5 katılımcıya ait puanların sıra ortalaması 94,80; günlük olarak takip eden 28 katılımcıya ait puanların sıra ortalaması 108,63; haftalık takip eden 14 katılımcıya ait puanların sıra ortalaması 112,11; aylık takip eden 37 katılımcıya ait puanların sıra ortalaması 144,14; belirli bir sıklıkla takip etmeyen 132 katılımcıya ait puanların sıra ortalaması 127,02'dir. Borsayı takip etme sıklığı değişkeni açısından, genel ruh hali boyutunda anlamlı farklılığın olup olmadığı incelendiğinde ise; p=,076 olup p>.050 olduğundan anlamlı farklılığın olmadığı tespit edilmiştir [X2(sd=5, n=244)=9,968, p>.05].

Tablo 16. Katılımcıların Duygusal Zekâ Boyutlarından Stres Yönetimi ve Genel Ruh Hallerinin Menkul Kıymetlerini Portföylerinde Tutma Süresine Göre Anlamlılığını Analiz Etmek İçin Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

Boyut			N	Sıra ort	sd	X^2	P	Anlamlı Fark
Stres Yönetimi	1	Bir gün	5	102,20	4	5,427	,246	-
	2	Bir hafta	18	94,97				
	3	Bir ay	44	127,57				
	4	Bir yıl	28	106,07				
	5	Beklediğim getiriyi elde ettiğim zaman satarım	149	126,53				
Genel Ruh Hali	1	Bir gün	5	180,60	4	13,079	,011	1-2;1-4 3-4;4-5
	2	Bir hafta	18	99,56				
	3	Bir ay	44	137,15				
	4	Bir yıl	28	90,77				
	5	Beklediğim getiriyi elde ettiğim zaman satarım	149	123,35				
		Toplam	244					

Tablo 16'da stres yönetimi boyutu değerlendirmeye alındığında, satın aldığı menkul kıymeti portföyünde ortalama bir gün tutan 5 katılımcıya ait puanların sıra ortalaması 102,20; bir hafta tutan 18 katılımcıya ait puanların sıra ortalaması 94,97; bir ay tutan 44 katılımcıya ait puanların sıra ortalaması 127,57; bir yıl tutan 28 katılımcıya ait puanların sıra ortalaması 106,07; beklediği getiriyi elde ettiği zaman satan 149 katılımcıya ait puanların sıra ortalaması 126,53'tür. Menkul kıymeti portföyde tutma süresi değişkeni açısından, stres yönetimi boyutunda anlamlı farklılığın olup olmadığı incelendiğinde ise; p=,246 olup p>.050 olduğundan anlamlı farklılığın olmadığı tespit edilmiştir [X2(sd=4, n=244)=5,427, p>.05].

Genel ruh hali boyutu değerlendirmeye alındığında, satın aldığı menkul kıymeti portföyünde ortalama bir gün tutan 5 katılımcıya ait puanların sıra ortalaması 180,60; bir hafta tutan 18 katılımcıya ait puanların sıra ortalaması 99,56; bir ay tutan 44 katılımcıya ait puanların sıra ortalaması 137,15; bir yıl tutan 28 katılımcıya ait puanların sıra ortalaması 90,77; beklediği getiriyi elde ettiği zaman satan 149 katılımcıya ait puanların sıra ortalaması 123,35'tir. Menkul kıymeti portföyde tutma süresi değişkeni açısından, genel ruh hali boyutunda anlamlı farklılığın olup olmadığı incelendiğinde ise; p=,011 olup p<.050 olduğundan anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiştir [X2(sd=4, n=244)=13,079, p<.05]. Değişkenler arasındaki anlamlı farklılığa bakıldığında; satın aldığı menkul kıymeti portföyünde ortalama bir gün tutanlarla bir hafta tutanlar arasında çıkan anlamlı farklılık, bir gün tutanların lehine; bir gün tutanlarla bir yıl tutanlar arasında çıkan anlamlı farklılık, bir gün tutanların lehine; bir ay tutanlarla bir yıl tutanlar arasında çıkan anlamlı farklılık, bir ay tutanların lehine; bir yıl tutanlarla beklediği getiriyi elde ettiği zaman satanlar arasında çıkan anlamlı farklılık, beklediği getiriyi elde ettiği zaman satanların lehinedir.

Tablo 17. Katılımcıların Duygusal Zekâ Boyutlarından Stres Yönetimi ve Genel Ruh Hallerinin Fiyatlar Yükselmeye Başladığında Alım Yapma Durumlarına Göre Anlamlılığını Analiz Etmek İçin Yapılan Bağımsız T Testi Sonuçları

Boyut		N	Ortalama	SS	sd	t	p
Stres Yönetimi	Evet	112	54,72	6,93	242	,606	,545
	Hayır	132	54,14	7,84			
Genel Ruh Hali	Evet	112	43,65	5,37	242	,196	,845
	Hayır	132	43,51	5,47			
	Toplam	244					

Tablo 17'de stres yönetimi boyutuna göre, evet yanıtını veren 112 katılımcının puan ortalaması 54,72 iken, hayır yanıtını veren 132 katılımcının ortalaması 54,14'tür. Sorulan değişken açısından, stres yönetimi boyutunda anlamlı farklılığın olup olmadığı incelendiğinde ise; p=,545 olup p>.050 olduğundan anlamlı farklılığın olmadığı tespit edilmiştir [t(242)=.606, p=.545, p>.05].

Genel ruh hali boyutuna göre, evet yanıtını veren 112 katılımcının puan ortalaması 43,65 iken, hayır yanıtını veren 132 katılımcının ortalaması 43,51'dir. Sorulan değişken açısından, genel ruh hali boyutunda anlamlı farklılığın olup olmadığı incelendiğinde ise; p=,845 olup p>.050 olduğundan anlamlı farklılığın olmadığı tespit edilmiştir [t(242)=.196, p=.845, p>.05].

Tablo 18. Katılımcıların Duygusal Zekâ Boyutlarından Stres Yönetimi ve Genel Ruh Hallerinin Fiyatlar Yükselmekte İken Tavan Yapmasını Bekleme Durumlarına Göre Anlamlılığını Analiz Etmek İçin Yapılan Bağımsız T Testi Sonuçları

Boyut		N	Ortalama	SS	sd	t	p
Stres Yönetimi	Evet	101	53,86	7,36	242	,969	,334
	Hayır	143	54,79	7,47			
Genel Ruh Hali	Evet	101	42,38	5,15	242	2,931	,004
	Hayır	143	44,41	5,46			
	Toplam	244					

Tablo 18'de stres yönetimi boyutuna göre, evet yanıtını veren 101 katılımcının puan ortalaması 53,86 iken, hayır yanıtını veren 143 katılımcının ortalaması 54,79'dur. Sorulan değişken açısından, stres yönetimi boyutunda anlamlı farklılığın olup olmadığı incelendiğinde ise; p=,334 olup p>.050 olduğundan anlamlı farklılığın olmadığı tespit edilmiştir [t(242)=.969, p=.334, p>.05].

Genel ruh hali boyutuna göre, evet yanıtını veren 101 katılımcının puan ortalaması 42,38 iken, hayır yanıtını veren 143 katılımcının ortalaması 44,41'dir. Sorulan değişken açısından, genel ruh hali boyutunda anlamlı farklılığın olup olmadığı incelendiğinde ise; p=,004 olup p<.050 olduğundan anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiştir [t(242)=2.931, p=.004, p<.05]. Bu farkın, hayır yanıtını verenlerin lehine olduğu sonucuna varılmıştır.

Tablo 19. Katılımcıların Duygusal Zekâ Boyutlarından Stres Yönetimi ve Genel Ruh Hallerinin Fiyatlar Düşmeye Başladığında Satış Yapma Durumlarına Göre Anlamlılığını Analiz Etmek İçin Yapılan Bağımsız T Testi Sonuçları

Boyut		N	Ortalama	SS	sd	t	p
Stres Yönetimi	Evet	145	54,53	7,09	242	,308	,759
	Hayır	99	54,23	7,93			
Genel Ruh Hali	Evet	145	44,30	5,38	242	2,560	,011
	Hayır	99	42,51	5,32			
	Toplam	244					

Tablo 19'da stres yönetimi boyutuna göre, evet yanıtını veren 145 katılımcının puan ortalaması 54,53 iken, hayır yanıtını veren 99 katılımcının ortalaması 54,23'tür. Sorulan değişken açısından, stres yönetimi boyutunda anlamlı farklılığın olup olmadığı incelendiğinde ise; p=,759 olup p>.050 olduğundan anlamlı farklılığın olmadığı tespit edilmiştir [t(242)=.308, p=.759, p>.05].

Genel ruh hali boyutuna göre, evet yanıtını veren 145 katılımcının puan ortalaması 44,30 iken, hayır yanıtını veren 99 katılımcının ortalaması 42,51'tir. Sorulan değişken açısından, genel ruh hali boyutunda anlamlı farklılığın olup olmadığı incelendiğinde ise; p=,011 olup p<.050 olduğundan anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiştir [t(242)=2.560, p=.011, p<.05]. Bu farkın, evet yanıtını verenlerin lehine olduğu sonucuna varılmıştır.

Tablo 20. Katılımcıların Duygusal Zekâ Boyutlarından Stres Yönetimi ve Genel Ruh Hallerinin Fiyatlar Düşmekte İken Menkul Kıymeti En Düşük Seviyeye Kadar Portföylerinde Tutma Durumlarına Göre Anlamlılığını Analiz Etmek İçin Yapılan Bağımsız T Testi Sonuçları

Boyut		N	Ortalama	SS	sd	t	p
Stres Yönetimi	Evet	71	53,77	9,03	242	,855	,394
	Hayır	173	54,67	6,67			
Genel Ruh Hali	Evet	71	42,46	5,40	242	2,069	,040
	Hayır	173	44,03	5,37			
	Toplam	244					

Tablo 20'de stres yönetimi boyutuna göre, evet yanıtını veren 71 katılımcının puan ortalaması 53,77 iken, hayır yanıtını veren 173 katılımcının ortalaması 54,67'dir. Sorulan değişken açısından, stres yönetimi boyutunda anlamlı farklılığın olup olmadığı incelendiğinde ise; p=,394 olup p>.050 olduğundan anlamlı farklılığın olmadığı tespit edilmiştir [t(242)=.855, p=.394, p>.05].

Genel ruh hali boyutuna göre, evet yanıtını veren 71 katılımcının puan ortalaması 42,46 iken, hayır yanıtını veren 173 katılımcının ortalaması 44,03'tür. Sorulan değişken açısından, genel ruh hali boyutunda anlamlı farklılığın olup olmadığı incelendiğinde ise; p=,040 olup p<.050 olduğundan anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiştir [t(242)=2.069, p=.040, p<.05]. Bu farkın yönü incelendiğinde, farkın hayır yanıtını verenlerin lehine olduğu sonucuna varılmıştır.

Tablo 21. Katılımcıların Duygusal Zekâ Boyutlarından Stres Yönetimi ve Genel Ruh Hallerinin Stop Loss Kullanma Durumlarına Göre Anlamlılığını Analiz Etmek İçin Yapılan Bağımsız T Testi Sonuçları

Boyut		N	Ortalama	SS	sd	t	p
Stres Yönetimi	Evet	130	54,65	6,52	242	,547	,585
	Hayır	114	54,13	8,36			
Genel Ruh Hali	Evet	130	44,35	5,47	242	2,412	,017
	Hayır	114	42,69	5,23			
	Toplam	244					

Tablo 21'de stres yönetimi boyutuna göre, evet yanıtını veren 130 katılımcının puan ortalaması 54,65 iken, hayır yanıtını veren 114 katılımcının ortalaması 54,13'tür. Sorulan değişken açısından, stres yönetimi boyutunda anlamlı farklılığın olup olmadığı incelendiğinde ise; p=,585 olup p>.050 olduğundan anlamlı farklılığın olmadığı tespit edilmiştir [t(242)=.547, p=.585, p>.05].

Genel ruh hali boyutuna göre, evet yanıtını veren 130 katılımcının puan ortalaması 44,35 iken, hayır yanıtını veren 114 katılımcının ortalaması 42,69'dur. Sorulan değişken açısından, genel ruh hali boyutunda anlamlı farklılığın olup olmadığı incelendiğinde ise; p=,017 olup p<.050 olduğundan anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiştir [t(242)=2.412, p=.017, p<.05]. Bu farkın yönü incelendiğinde, evet yanıtını verenlerin lehine olduğu tespit edilmiştir.

5. SONUÇ VE TARTIŞMA

Bu çalışma, Borsa İstanbul (BIST)'da yatırım yapan bireysel yatırımcıların, yatırım kararları üzerinde, duygusal zekâ boyutlarından stres yönetimi ve genel ruh hallerinin etkisi olup olmadığını belirlemek amacıyla Erzurum, Kars, Ağrı, Bayburt, Erzincan ve Van illerinde ikamet etmekte olan ve Borsa İstanbul'da yatırım yapan bireysel yatırımcılar üzerinde yapılmıştır.

Araştırma örnekleminden elde edilen veriler analiz edildiğinde, elde edilen bulgular şöyle olmuştur:

Yatırımcıların finansal araçlara yatırım kararı vermeden önceki düşünme süresi ile duygusal zekânın genel ruh hali boyutu arasında anlamlı farklılıklar olduğu tespit edilmiştir. Bu tespite göre, yatırımcıların genel ruh hallerinin, onların yatırım kararı vermeden önceki düşünme sürelerini etkilemektedir. Benzer şekilde katılımcıların stres yönetimi ve genel ruh hali boyutları ile yatırımcıların verdikleri yatırım kararlarının başarı arasında da anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir. Dolayısıyla katılımcıların duygusal zekâ boyutlarından stres yönetimi ve genel ruh hallerinin, verdikleri yatırım kararları üzerinde etkili olduğu belirlenmiştir.

Katılımcıların stres yönetim boyutu ile borsayı takip etme sıklığı arasında anlamlı farklılıklar olduğu görülmüştür. Buna göre, örneklemdeki yatırımcıların stres yönetim düzeyleri, borsayı takip etme sıklıkları üzerinde etkilidir. Araştırmaya katılan bireysel yatırımcıların sadece genel ruh hali boyutu ile menkul kıymetlerini portföylerinde ortalama tutma süreleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur.

Öte yandan katılımcıların stres yönetimi ve genel ruh halleri ile fiyatlar yükselmeye başladığında alım yapma arasında anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Bu bulgudan hareketle, katılımcıların duygusal zekâ boyutlarından stres yönetimi ve genel ruh hallerinin, fiyatlar yükselmeye başladığında alım yapmaları üzerinde etkili olmadığı söylenebilir.

Araştırma örneklemindeki yatırımcıların genel ruh hali boyutu ile fiyatlar yükselmekteyken tavan yapmasını beklemeleri arasında anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir. Dolayısıyla bu veri, katılımcıların genel ruh hallerinin, fiyatlar yükselmekteyken tavan yapmasını bekleme kararları üzerinde oldukça etkili olduğunu göstermektedir. Katılımcıların genel ruh hali boyutu ile fiyatlar düşmeye başladığında satış yapma kararları arasında anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Bu durum, katılımcıların genel ruh hallerinin, fiyatlar düşmeye başladığında satış yapma kararları üzerinde büyük ölçüde etkili olduğunu göstermektedir. Stres yönetimi ile fiyatlar düşmeye başladığında satış yapma kararları arasında ise anlamlı farklılık bulunamamıştır.

Örneklemdeki yatırımcıların genel ruh hali boyutu ile fiyatlar düşmekteyken menkul kıymeti en düşün seviyeye kadar portföyde tutma durumu arasında anlamlı farklılıklar belirlenmiştir. Bu durum, katılımcıların genel ruh hallerinin, fiyatlar düşerken menkul kıymeti en düşük seviyeye kadar portföyde tutma durumları üzerinde etkili olduğu sonucunu ortaya çıkarmaktadır. Diğer bir taraftan örneklemdeki yatırımcıların genel ruh hali boyutu ile stop loss kullanma durumları arasında anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Bu bulgu, katılımcıların genel ruh hallerinin, stop loss kullanma durumu üzerinde etkili olduğu sonucunu doğurmaktadır.

Bu araştırmadan elde edilen sonuçların, bireysel yatırımcıların verecekleri yatırım kararlarındaki başarı oranını artırabilme konusunda önemli ipuçları sağlayabilmesi umulmaktadır. Gelecekte yapılacak araştırmalarda, yatırımcıların farklı düşünsel yetenekleri ile yatırım kararlarının performansı arasındaki ilişki ve etkileşimlerin araştırılması önerilmektedir.

Kaynakça

Aksulu, İ. (1993). Tüketicinin Sosyo-Ekonomik ve Demografik Özellikleri ve Marka Seçimi Davranışları Üzerindeki Etkileri. İzmir: İlkem Ofset.

Amling, F. (1989). Investments an Introductionto Analysis Management. (Sixth Edition). New Jersey: Prentice Hall, Englewood Cliffs.

Barak, O. (2008). Davranışsal Finans Teori ve Uygulama. Ankara: Gazi Kitabevi.

Bar-On, Reuven (2001). "Emotional Intelligence and Self-Actualization", Emotional Intelligence in Everyday Life: A Scientific Inquiry, (ed. Joseph Ciarrochi, Joseph P. Forgas, John D. Mayers), Psychology Press.

Cooper, R. K., Sawaf, A. (2000), Liderlikte Duygusal Zekâ. İstanbul: Sistem Yayıncılık.

Çakar, U., Arbak, Y. (2004). "Modern Yaklaşımlar Işığında Değişen Duygu Zekâ İlişkisi ve Duygusal Zekâ". Dokuz Eylül Üniversitesi SBE Dergisi, 6(3), 23-48.

Erdoğdu, M. Y. (2008). "Duygusal Zekânın Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi". Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 7(23), 62-76.

Gencel, U. (2007). "Mükelleflerin Yatırım Kararlarında Kurumlar Vergisinin Etkisinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi". Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 9(3).

Goleman, D. (2006). Working with Emotional Intelligence. New York: Bantom Books.

Gümüş, F. B., Koç, M., Agalarova, M. (2013). "Bireysel Yatırımcıların Yatırım Kararları Üzerinde Etkili Olan Demografik ve Psikolojik Faktörlerin Tespiti Üzerine Bir Çalışma: Türkiye Ve Azerbaycan Uygulaması". Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, (4) 6, 71-94.

Günsel, A., Akgün, A. E., Keskin, H. (2010). "Duygusal Zekâ Takım Öğrenmesi İlişkisi: Yazılım Geliştirme Takımları Üzerinde Bir Uygulama". Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 24(3), 117-138.

Karan, B. M. (2001). Yatırım Analizi ve Portföy Yönetimi. Ankara: Gazi Kitabevi.

Kaya, A. (2015). Duygusal Zekâ ve Menkul Kıymet Piyasalarında Yatırımcı Davranışı. Ankara: Nobel Yayıncılık.

Lopes, Paulo N., Salovey, P., Straus R. (2003). "Emotional Intelligence, Personality and the Perceived Quality of Social Relationships", Personality and Individual Differences, Vol. 35.

Mayer, P. ve Salovey, J. D. (1993). "The Intelligence of Emotional Intelligence, Intelligence, 17(4), 435.

Salovey, P., Mayer, J. (1989-1990). "Emotional Intelligence". Imagination, Cognition and Personality, 9(3), 185-211.

Shelly, Y. S., Brown, L. (2004). "A Review of the Emotional Intelligence Literature and Implications for Corrections", Research Branch Correctional Service of Canada.

Tatar, T. (1985). Yatırım Seçimi ve Değerlendirme Teknikleri. Ankara: Gazi Üniversitesi Yanın No: 75, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Yayın No: 38.

Tekin Acar, F. (2001). Duygusal Zekâ Yeteneklerinin Göreve Yönelik ve İnsana Yönelik Liderlik Davranışları İle İlişkisi: Banka Şube Müdürleri Üzerine Bir Alan Araştırması. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Usul, H., Bekçi, İ., Eroğlu, A. H. (2002). "Bireysel Yatırımcıların Hisse Senedi Edinimine Etki Eden Sosyo-Ekonomik Etkenler". Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 19, 135-150.

Yılmaz, M. (2002). Duygusal Zekâ Düşünme Becerileri Eğitiminin Annelerin Duygusal Zekâ Düzeyine Etkisi. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı.

Yong L. (2003). Yong EQ Inventory: Normsand Technical Manual.